

A KATYMÁRI DÉLSZLÁV NÉPESSÉG DERMATOGLYPHIAI JELLEGEI

Írta: GYENIS GYULA

(Eötvös Loránd Tudományegyetem Embertani Tanszéke, Budapest)

GYENIS, G.: *Dermatoglyphics of a Southern-Slav population in Hungary*. Finger and palm prints of adults were taken in the village of Katymár in 1971. Katymár is situated in the southern part of the Danube—Tisza mid-region near the Yugoslav border. Before World War II the majority of its inhabitants were Germans and Southern Slavs („Bunyevác”-s), but after the war the Germans were officially resettled to Germany. At present the number of its inhabitants is 3488 (1970 census), out of which the „Bunyevác” amount to 1950, the others are Hungarians. The sample consists of 93 males and 90 females. A comparison with three other population of Hungary (Kiskunlacháza, Pereg and Dömsöd) was drawn, the data resulted from which had been published earlier by the author of this paper. The data show only minor differences between the Southern Slavs and the three other populations. This is rather interesting, because the „Bunyevác” population transmigrated from faraway countries (Dalmatia and Hercegovina) to the Southern part of Hungary in the 17th century.

Key words: dermatoglyphics, Southern-Slav population

Az utóbbi években ismét megnövekedett az érdeklődés a bőrlécrendszeri vizsgálatok iránt, mert az eredményeket már nemcsak az antropológia és humán-genetika, hanem a klinikai orvostudomány is felhasználja. Az a tény, hogy bizonyos kórképekben a normálistól jellegzetesen eltérő bőrlécrendszer jelentkezik, nemcsak a betegek, hanem a normál populációk széles körű vizsgálatát is szükségessé teszi, hiszen a betegek és a normál kontroll szükségyszerű matematikai-statisztikai összehasonlítása ezt megköveteli.

Magyarországon a népességnek mintegy 5—8%-a nem magyar nemzetiségű. A dél-szlávok (horvát, szerb, szlovén, sokác, bunyevác) száma 100 ezerre becsülhető (UROSEVICS 1969). Jelen közlemény célja a katymári bunyevác népesség dermatoglyphiai jellemzőinek közlése.

Anyag és módszer

Katymár a Duna-Tisza közén, közvetlenül a jugoszláv határ mentén fekszik. A község a második világháború előtt három nemzetiségű volt, a németeket azonban a háború után kitelepítették. A község lakossága az 1970. évi népszámlálásnál 3488 fő volt, ebből UROSEVICS. 1969. évi becslése szerint 1950 a bunyevác.

A vizsgálati anyagot 1971. május 3—6 között gyűjtöttem Katymáron, tudósítván részt vevő és a dermatoglyphiai vizsgálatra önként jelentkező felnőtt délszláv nemzetiségűektől. A minta esetszáma 183, ebből 93 férfi és 90 a nő.

Ebben elsőfokú rokonok — tehát szülő és gyermek, illetve testvérek — nincsenek.

A bőrlérendszer jellegei közül az ujjbegyek mintatípusait, az ujjak bőrlécszámát, az ujjbegyek mintaintenzitását, az interdigitális mintatípusokat és bőrlécszámot, a thenar és a hypothenar mintatípusait, a tenyéri mintaintenzitást és a fővonal jelzöt vizsgáltam.

A katymári mintát három másik magyarországi populációval (Kiskunlacháza, Pereg, Dömsöd, GYENIS 1974 a, b) hasonlítottam össze. Jugoszláviából az ujjak dermatoglyphiai jellegeiről bunyevác adatok nem ismeretesek, csak szerbektől származók (GAVRILOVIĆ 1973).

A dermatoglyphiai analízisnél CUMMINS—MIDLO (1961) és PENROSE (1968) munkáit, az értékelésnél, illetve az összehasonlításnál pedig χ^2 - és t-próbát valamint varianciaanalízist használtam.

A számításokban Folly Gábor (MTA KOKI) nyújtott értékes segítséget, amit itt is megköszönök.

Eredmények és megbeszélés

A mintatípusok gyakoriságát az ujjakon a férfiaknál az 1. és a 3., a nőknél pedig a 2. és a 3. táblázaton mutatom be. A katymáriaknál az europidekre általánosan jellemző tendenciák mutatkoznak: leggyakoribb az ulnaris hurok, azután az örvények, majd az ikerhurok és az ív következik. Legritkább a radialis hurok és a tornyos ív. Az örvények az első és a negyedik ujjon fordulnak elő nagyobb gyakorisággal, az ív és a tornyos ív, valamint a radialis hurok pedig a második ujjon. A bal kézen a hurkok még erősebben dominálnak, mint a jobbon, és a nőknél is gyakoribbak, mint a férfiaknál.

1. táblázat

Az ujjbegyi mintatípusok
Table 1. Pattern percentage

Ujjak Fingers	A + T							
	A		T		n	%	U	
	n	%	n	%			n	%
Jobb — Right								
I	2	2,2	—	—	2	2,2	48	51,6
II	9	9,7	2	2,2	11	11,8	27	29,0
III	4	4,3	—	—	4	4,3	71	76,3
IV	4	4,3	—	—	4	4,3	42	45,2
V	1	1,1	—	—	1	1,1	77	81,7
Összesen — Total	20	4,3	2	0,4	22	4,7	265	56,8
Bal — Left								
I	5	5,4	—	—	5	5,4	57	61,3
II	6	6,5	3	3,2	9	9,7	45	48,4
III	9	9,7	—	—	9	9,7	64	68,8
IV	6	6,5	—	—	6	6,5	54	58,1
V	2	2,2	—	—	2	2,2	80	86,0
Összesen — Total	28	6,0	3	0,7	31	6,7	300	64,5

A populációk összehasonlítását külön-külön végeztem el a két kézen, ujjanként. A férfiaknál a négy populáció között sem a jobb, sem a bal kéz megfelelő ujjai között nincs szignifikáns különbség. A nőknél is csak az első ujjon — mindkét kézen — szignifikáns az eltérés (jobb kéz: $p < 0,01$; bal kéz: $p < 0,01$).

A ujjankénti bőrlécszám az első és a negyedik ujjon — ahol az örvények gyakoribbak — a legnagyobb. A férfiaknál magasabb, mint a nőknél és a jobb kézen is magasabb, mint a balon (4. táblázat).

A férfiak lécszáma az ujjakon a katymáriaknál alacsonyabb, mint a kiskunlacházi és a dömsödi populációban, inkább a magyar-szlovák kevert peregi populációhoz esik közel. A különbségek azonban olyan kicsik, hogy egyik kézen sem szignifikánsak. A nőknél viszont a katymári lécszámok magasabbak, a különbségek azonban itt sem szignifikánsak.

Az ujjak mintaintenzitását nem az örvény és hurok minták arányából, (Cummins—Steggerda képlet), hanem közvetlenül a trirádusok számolásával vizsgáltam. A mintaintenzitás a jobb kéz ujjain általában magasabb, mint a balon, ami az örvények nagyobb gyakoriságával kapcsolatos (5. táblázat). A férfiaknál a populációk között a katymáriak rendelkeznek a legalacsonyabb mintaintenzitással, de a különbség kicsi, nem szignifikáns. A nőknél viszont a katymáriak magas mintaintenzitással rendelkeznek, a populációk közötti különbség azonban itt sem szignifikáns.

A tenyéri mintaintenzitás a tenyéren levő trirádusok — tehát a interdigitalis és az axialis, valamint a hypothenaron és a thenáron levő trirádusok — összszámát adja meg (6. táblázat). A férfiaknál a katymáriak értéke a másik három populációhoz viszonyítva magas, ami arra utal, hogy relatíve sok rajzolat található a tenyerükön. A populációk között azonban a különbség nem szignifikáns. A nőknél viszont nem a katymáriak mutatják a legmagasabb értéket, és a különbség itt sem szignifikáns.

gyakorisága a férfiaknál (N=93)
frequencies of the males (N=93)

R		U + R						W + W ^d	
		n	%	W		W ^d		n	%
n	%			n	%	n	%		
—	—	48	51,6	27	29,0	16	17,2	43	46,2
15	16,1	42	45,2	35	37,6	5	5,4	40	43,0
—	—	71	76,3	16	17,2	2	2,2	18	19,4
—	—	42	45,2	45	48,4	1	1,1	46	49,5
—	—	77	81,7	15	16,1	1	1,1	16	17,2
15	3,2	280	60,0	138	29,7	25	5,4	163	35,1
—	—	57	61,3	17	18,3	14	15,1	31	33,3
11	11,8	56	60,2	19	20,4	9	9,7	28	30,1
—	—	64	68,8	15	16,1	5	5,4	20	21,5
—	—	54	58,1	31	33,3	2	2,2	33	35,5
—	—	80	86,0	8	8,6	3	3,2	11	11,8
11	2,4	311	66,9	90	19,4	33	7,1	123	26,5

Az újjbegyi mintatípusok

Table 2. Pattern percentage

Ujjak Fingers	A + T							
	A		T		A + T		U	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Jobb — Right								
I	4	4,4	—	—	4	4,4	53	58,9
II	9	10,0	—	—	9	10,0	26	28,9
III	3	3,3	—	—	3	3,3	73	81,1
IV	—	—	—	—	—	—	49	54,4
V	—	—	—	—	—	—	70	77,8
Összesen — Total	16	3,6	—	—	16	3,6	271	60,2
Bal — Left								
I	4	4,4	—	—	4	4,4	60	66,7
II	6	6,7	3	3,3	9	10,0	36	40,0
III	4	4,4	1	1,1	5	5,6	63	70,0
IV	1	1,1	—	—	1	1,1	55	61,1
V	—	—	—	—	—	—	76	84,4
Összesen — Total	15	3,3	4	0,9	19	4,2	290	64,4

A férfiak és a nők újjbegyi mintatípusainak

Table 3. Pattern percentage frequencies of both

Nem — Sex	A		T		A + T		U	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Férfiak — Males	48	5,2	5	0,5	53	5,7	565	60,7
Nők — Females	31	3,4	4	0,4	35	3,9	561	62,3

A férfiak és a nők bőrlécszáma

Table 4. Finger ridge counts data of males and females

Ujjak Fingers	Férfiak Males (N = 93)			Nők Females (N = 90)		
	Jobb Right	Együtt Total	Bal Left	Jobb Right	Együtt Total	Bal Left
I	17,61		15,22	15,94		14,63
II	12,45		11,14	11,45		11,21
III	11,84		12,77	12,21		12,59
IV	15,68		15,43	15,99		15,16
V	14,00		14,04	13,27		12,77
TRC	71,58	140,14	68,60	68,87	135,22	66,36
SD	24,82	49,38	25,46	22,22	43,33	21,99
SE	2,57	5,12	2,64	2,34	4,57	2,32

gyakorisága a nőknél (N = 90)

frequencies of the females (N = 90)

U + R								W + W ^d	
R		n	%	W		W ^d		n	%
n	%			n	%	n	%		
—	—	53	58,9	18	20,0	15	16,7	33	36,7
15	16,7	41	45,6	31	34,4	9	10,0	40	44,4
—	—	73	81,1	12	13,3	2	2,2	14	15,6
—	—	49	54,4	38	42,2	3	3,3	41	45,6
—	—	70	77,8	19	21,1	1	1,1	20	22,2
15	3,3	286	63,6	118	26,2	30	0,7	148	32,9
—	—	60	66,7	14	15,6	12	13,3	26	28,9
17	18,9	53	58,9	22	24,4	6	6,7	28	31,1
3	3,3	66	73,3	16	17,8	3	3,3	19	21,1
—	—	55	61,1	28	31,1	6	6,7	34	37,8
—	—	76	84,4	13	14,4	1	1,1	14	15,6
20	4,4	310	68,9	93	20,7	28	6,2	121	26,9

gyakorisága a két kézen együtt

hand of the males and females

R		U + R		W		W ^d		W + W ^d	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
26	2,8	591	63,4	228	24,5	58	6,2	286	30,8
35	3,9	596	66,2	211	23,4	58	6,4	269	29,9

5. táblázat

A férfiak és a nők ujjbegyi mintaintenzitása
Table 5. Finger pattern intensity data of males and females

Kéz Hand	Férfiak Males (N = 93)			Nők Females (N = 90)		
	\bar{x}	SD	SE	\bar{x}	SD	SE
Jobb Right	6,50	1,92	0,20	6,43	1,71	0,18
Bal Left	6,02	1,98	0,21	6,18	1,66	0,18
Együtt Total	12,52	3,76	0,39	12,61	3,25	0,34

Az interdigitális rajzolatok gyakoriságában (7. és 8. táblázat) a katymáriak hasonló tendenciát mutatnak, mint a másik három populáció, ezért a különbségek nem szignifikánsak.

6. táblázat

A férfiak és a nők tenyéri mintaintenzitása
Table 6. Palm pattern intensity data of males and females

Kéz Hand	Férfiak Males (N = 93)			Nők Females (N = 90)		
	\bar{x}	SD	SE	\bar{x}	SD	SE
Jobb Right	5,56	0,72	0,07	5,61	0,85	0,09
Bal Left	5,74	0,93	0,10	5,53	0,81	0,09
Együtt Total	11,30	1,47	0,15	11,14	1,58	0,17

7. táblázat

Az interdigitális minták gyakorisága a férfiaknál (N = 93)
Table 7. Interdigital pattern frequencies of the males (N = 93)

Minta Pattern	Jobb Right						Bal Left					
	II		III		IV		II		III		IV	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
O	88	94,6	50	53,8	52	55,9	91	97,9	75	80,7	35	37,6
D	5	5,4	2	2,1	6	6,4	2	2,1	—	—	5	5,4
L ^d	—	—	41	44,1	34	36,6	—	—	18	19,3	50	53,8
L ^d /D	—	—	—	—	1	1,1	—	—	—	—	3	3,2
Összes Total	93	100,0	93	100,0	93	100,0	93	100,0	93	100,0	93	100,0

8. táblázat

Az interdigitális minták gyakorisága a nőknél (N = 90)
Table 8. Interdigital pattern frequencies of the females (N = 90)

Minta Pattern	Jobb Right						Bal Left					
	II		III		IV		II		III		IV	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
O	90	100,0	49	54,4	48	53,3	90	100,0	67	74,4	41	45,6
D	—	—	—	—	9	10,0	—	—	—	—	10	11,1
L ^d	—	—	41	45,6	31	34,4	—	—	23	25,6	36	40,0
L ^d /D	—	—	—	—	2	2,2	—	—	—	—	3	3,3
Összes Total	90	100,0	90	100,0	90	100,0	90	100,0	90	100,0	90	100,0

Az a—b bőrlécszám a katymári férfiaknál magasabb, a nőknél viszont alacsonyabb, mint a többi populációban (9. táblázat). A különbségek azonban csekélyek, nem szignifikánsak.

A fővonaljelző, amely az A + D fővonalak végződésének összege, jól mutatja a bőrlécek haránt vagy hosszanti lefutását. A katymáriak fővonaljelzője (10. táblázat) jól megegyezik a másik három populációval, nincs szignifikáns eltérés.

9. táblázat

Az a-b bőrlécszám értékei férfiaknál (N = 93) és a nőknél (N = 90)
 Table 9. The a-b ridge count of the males (N = 93) and females (N = 90)

Kéz Hand	Férfiak Males			Nők Females		
	\bar{x}	SD	SE	\bar{x}	SD	SE
Jobb Right	40,68	5,03	0,52	39,47	4,73	0,50
Bal Left	40,82	5,00	0,52	39,88	4,74	0,50
Együtt Total	81,50	9,14	0,95	79,34	8,86	0,93

10. táblázat

A fővonaljelző értékei a férfiaknál (N = 93) és a nőknél (N = 90)
 Table 10. The main line (A + D) index of the males (N = 93) and females (N = 90)

Kéz Hand	Férfiak Males			Nők Females		
	\bar{x}	SD	SE	\bar{x}	SD	SE
Jobb Right	14,13	2,37	0,25	14,33	1,90	0,25
Bal Left	12,46	2,59	0,27	12,33	2,37	0,25
Együtt Total	26,59	4,49	0,47	26,67	3,80	0,40

11. táblázat

A hypothenar minták gyakorisága a férfiaknál (N = 93) és a nőknél (N = 90)
 Table 11. Hypothenar pattern frequencies of the males (N = 93) and females (N = 90)

Kéz Hand	I: A ^u (t)		II: A ^c , A ^r , A ^u /A ^c (t')		III: L, T, A/T, A/L, (2t)		IV: W, W/L, L/L (3t)		Összesen Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Férfiak Males										
Jobb Right	44	47,3	17	18,3	28	30,1	4	4,3	93	100,0
Bal Left	46	49,5	9	9,7	31	33,3	7	7,5	93	100,0
Nők Females										
Jobb Right	42	46,7	18	20,0	25	27,8	5	5,6	90	100,0
Bal Left	52	57,8	17	18,9	17	18,9	4	4,4	90	100,0

12. táblázat

A thenar minták gyakorisága a férfiaknál (N = 93) és a nőknél (N = 90)
 Table 12. Thenar pattern frequencies of the males (N = 93) and females (N = 90)

Kéz Hand	O		L/O		L/L		O/L		W/L		Összesen Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Férfiak Males												
Jobb Right	84	90,3	4	4,3	1	1,1	4	4,3	—	—	93	100,0
Bal Left	81	87,1	2	2,2	7	7,5	3	3,2	—	—	93	100,0
Nők Females												
Jobb Right	84	93,3	2	2,2	—	—	3	3,3	1	1,1	90	100,0
Bal Left	82	91,1	3	3,3	1	1,1	4	4,4	—	—	90	100,0

A hypothenar rajzolatokat négy csoportra osztottam az axiális triradiusok száma és pozíciója szerint (részletesen lásd GYENIS 1974a). A populációk között csak a nők bal kezén van szignifikáns eltérés ($p < 0,05$), amit az okoz, hogy a katymáriaknál igen magas az ulnaris ívek aránya (11. táblázat).

A katymáriaknál nagyobb gyakorisággal lépnek fel rajzolatok a thenaron (12. táblázat), a különbség azonban nem szignifikáns.

Összefoglalás

A szerző a katymári délszláv — bunyevác — népesség ($N = 183$) dermatoglyphiai jellegeit vizsgálta. Ezek sem jelentős mértékű, sem egyirányú eltéréseket nem mutatnak az ugyancsak a szerző által vizsgált másik három (Kiskunlacháza, Pereg és Dömsöd) népességhez viszonyítva.

*

(A Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztályának 1977. április 14-i szakülésén elhangzott előadás; közlésre beérkezett 1977. november 11-én.)

IRODALOM

- CUMMINS, H. — MIDLO, C. (1961): *Finger prints, palms and soles*. — Blakiston, Philadelphia.
- GAVRILović, Ž. (1973): Total finger ridge count in a Serbian population sample. — *Anthropologie* 11; 141—142.
- GYENIS, Gy. (1974a): *Hautleistensystemuntersuchungen bei drei ungarischen Populationen*. — *Humanbiol. Budapest. 1*. Budapest.
- — (1974b): Dermatoglyphics of three Hungarian populations. — *Am. J. Phys. Anthropol.* 42; 229—232.
- PENROSE, L. S. (1968): Memorandum on dermatoglyphic nomenclature. — *Birth Defects Orig. Artic. Ser.* 4; 1—13.
- UROSEVICS, D. (1969): *A magyarországi délszlávok története*. (The history of the Southern-Slavs in Hungary. In Hungarian). Budapest.

A szerző címe:

Author's address:

DR. GYENIS GYULA
ELTE Embertani Tanszéke
Budapest, Puskin u. 3.
H-1088